

Marcel Pheijffer

De geschiedenis reikt de feiten aan die maatregelen rechtvaardigen om het vertrouwen te herstellen, de cultuur te veranderen en de kwaliteit te verhogen, aldus Marcel Pheijffer in reactie op commentaar van Alexander Vissers.

DISCUSSIE | Column | 22 september 2022

Waarde Alexander Vissers

Je laat de laatste maanden steeds frequenter van je horen op deze website. Niet door zelf een degelijk onderbouwde en goed beargumenteerde inhoudelijke bijdrage te schrijven, maar vooral door commentaar op anderen te leveren. Niet in de laatste plaats op de NBA en ondergetekende.

Ten aanzien van de NBA laat je je overigens ook elders gelden, bijvoorbeeld met een handhavingsverzoek gericht aan de minister van Financiën, met daarin een oproep tot vernietiging van bestuursbenoemingen en diverse andere besluiten, alsmede de aankondiging van een bestuursklacht.

Voorts suggereer je in een reactie op deze site dat dit (Accountant.nl) een NBA-medium is dat "publiekelijk afbreuk doet aan beroepsbeoefenaren of accountantsorganisaties of netwerken". Kennelijk mede omdat op deze website publicaties van ondergetekende worden geplaatst.

Ondergetekende verwijt je onder meer 'giftige teksten'. Tegenover mijn lijn (er zijn nog te veel incidenten, bijvoorbeeld op het gebied van fraude en de accountancysector kan en moet beter) ga je mee in de lijn van enkele hooggeleerde collega's (een lijn die stelt dat het aantal incidenten best meevalt en dat er bovendien onvoldoende wetenschappelijk bewijs voor het tegendeel is).

In je toonzetting passeer je ondergetekende rechts. De vraag is echter of je argumenten daardoor meer kracht krijgen, of dat het afbreuk doet aan je betoog. Het antwoord laat ik graag aan anderen.

Een voorbeeld van jouw commentaar: *"Er is helemaal niets dat er op duidt dat er een wezenlijk probleem bestaat ten aanzien van de accountantscontrole dat is inmiddels wel zonneklaar na 8 jaren ondeskundige commissies: als de opmerkingen steeds weer de zelfde betekenisloze termen als "cultuur" en "kritische grondhouding" en "kwaliteitsgerichte organisatie" zijn. Accon gaat nergens 10 miljoen verzonnen onderhanden werk, niets om lang bij stil te staan of de wetgever mee lastig te vallen. Leuk voor de boulevardpers. Er is bij mijn weten niet één geval van de laatste meer dan 20 jaren waar Nederlandse accountants de fout in zijn gegaan met zwaarwegende gevolgen die overheidsingrijpen rechtvaardigen. Dat kan alleen betekenen dat de maatstaf die de AFM heeft gehanteerd ongeschikt is. Als het anders was hadden we dat geweten, ofwel uit de pers ofwel uit het tuchtrecht."* (Alexander Vissers, 15 september 2022)

Ik wil graag helpen om het geheugen van jou en de lezers op te frissen. In 2014 werd de Werkgroep Toekomst Accountantsberoep ingesteld. De leden waren werkzaam bij diverse accountantsorganisaties en schreven hun rapport dus van binnenuit, op basis van eigen ervaringen. Het rapport begint als volgt: *"Om vertrouwen te kunnen verschaffen*

moet je allereerst zelf worden vertrouwd. Dat vertrouwen heeft het accountantsberoep niet altijd waargemaakt en soms zelfs ronduit beschaamd. Dat is zorgwekkend en de beroepsgroep moet daarom maatregelen nemen die voor stakeholders duidelijk maken waar de accountant voor staat en wat ze van hem of haar mogen verwachten." Voorts stelt deze commissie: "Waar in eerste instantie sprake leek te zijn van incidenten, duidde de aaneenschakeling ervan op een structureel probleem." Een analyse vanuit het hart van het beroep. Niks geen 'ondeskundige commissie' en evenmin een 'giftige tekst' van ondergetekende.

Voorts citeer ik enkele reacties vanuit de grote kantoren en de beroepsorganisatie op het rapport van de Commissie Toekomst Accountancysector (CTA). Stuk voor stuk gaat het om uitingen die onderschrijven en ondersteunen dat kwaliteitsverbeteringen nodig zijn. Wederom rechtstreeks vanuit de sector en niet uitgesproken door derden, laat staan ondergetekende.

- **KPMG** is de CTA "erkentelijk voor het stevige en goed onderbouwde rapport" en stelt: "In onze ogen is het rapport een weerslag van een consultatie onder een brede groep van stakeholders in de financiële keten. Deze visie van buiten verscherpt onze kwaliteitsagenda." KPMG wil "direct aan de slag met deze voorstellen, die leiden tot kwaliteitsverbetering, innovatie en een aantrekkelijk beroep".
- Volgens Agnes Koops (**PwC**) heeft de CTA "met een objectieve bril naar de sector gekeken, en ook wel naar alle actoren in de financiële keten. Dat maakt het rapport gebalanceerd, maar ook wel kritisch. Er is, om in de woorden van de commissie te spreken, nog 'werk aan de winkel'."
- Volgens Bert Albers (**Deloitte**) laat het CTA-rapport "een feitelijk onderbouwde, grondige analyse van de sector zien met heldere aanbevelingen en concrete actiepunten". Hij geeft aan dat het kantoor "bovenop de inspanningen die wij al hebben geleverd" meer stappen zal zetten om "de kwaliteit aantoonbaar te verbeteren".
- **EY** ziet het "kritische maar gebalanceerde rapport" van de CTA als "een volgende stap in het herstel van vertrouwen in het accountantsberoep. We steken de hand in eigen boezem dat wij er onvoldoende in zijn geslaagd om transparant te maken dat we verbeteringen in gang hebben ingezet".
- "Het omvangrijke en diepgaande onderzoek van de CTA heeft naar de mening van de NBA geleid tot een kritisch en evenwichtig eindrapport waaruit het beeld naar voren komt dat ondanks de grote inspanningen die sinds 2014 zijn gerealiseerd, de sector nog niet klaar is met het verbeteren van de kwaliteit van de wettelijke controle." (**NBA**).

Voorts kort over jouw kwalificatie 'ondeskundige commissies'. Mocht je doelen op de eerdergenoemde CTA en de Monitoringcommissie Accountancy (MCA), dan wijs ik er graag op dat in Australië, Duitsland, het Verenigd Koninkrijk en Zuid-Afrika eveneens commissies zijn ingesteld. In de kern constateren deze dezelfde problemen als in Nederland door CTA en MCA zijn benoemd (inzake onderwerpen zoals cultuur, kwaliteit en fraude). Zijn al die mensen in al die landen 'ondeskundig'? Waarom weet jij het beter? Omdat je ooit werkzaam was bij EY, KPMG en PwC?

Even kort kan ik zijn over je de opmerkingen over de door de AFM gehanteerde maatstaf. In deze verwijs ik je graag naar de rapportages van ESMA die een overkoepelend beeld schetsen van de werkzaamheden van nationale toezichthouders in Europa. Dat beeld geeft geen wezenlijk andere uitkomsten weer dan die van de rapportages van de AFM: soortgelijke bevindingen en soortgelijke percentages aangaande in controles geconstateerde onvolkomenheden.

Om in het verlengde daarvan weer kort terug te keren naar de accountantsorganisaties. Ik verwijs je graag naar paragraaf 2.7 van het laatste MCA-rapport (14 januari 2020). Daaruit blijkt dat de interne kwaliteitstoetsingen van de grote kantoren laten zien dat ongeveer 70 procent van de door henzelf getoetste dossiers voldoende is. Negatief geformuleerd: 30 procent dus niet. Percentages die overeenkomen met die van de AFM en ESMA, maar nu vastgesteld door de kantoren zelf. Niet door 'ondeskundige commissies', niet door een 'giftige tekst' van onderstaande, niet door een toezichthouder die een 'verkeerde maatstaf' hanteert.

Dan zou er in de laatste twintig jaar in jouw herinnering geen kwestie zijn geweest met dusdanige gevolgen dat die overheidsingrijpen rechtvaardigen. Daarover kan je van mening verschillen. Ik denk bijvoorbeeld aan de schade in de Vestia-kwestie: meer dan twee miljard euro. Een schade die door accountantsfalen tot dergelijke bedragen kon oplopen. Bedragen die de collectieve jaaromzet van de audittak van de big four ruimschoots te boven gaan. Accountants van KPMG en Deloitte zijn in deze door de tuchtrechter veroordeeld.

Ook denk ik aan DSB, waar een EY-accountant een tuchtrechtelijke maatregel kreeg opgelegd, omdat deze geen zekerheid had gekregen over de miljardenbezittingen van deze bank. Voorts denk ik aan recentelijk de Steinhoff-kwestie. Wederom eindigend met een tuchtrechtelijke veroordeling (Deloitte-accountant), maar ook met een schadepost voor aandeelhouders van enkele miljarden. Of wat te denken van de PwC-accountant in de kwestie SHV/Eriks, waarvan de tuchtrechter zoets zei als "die heeft zijn ogen niet gesloten tijdens de controle, hij heeft ze niet eens opengedaan"?

Dan kan op deze site door aanhangers van een andere lijn worden geponeerd dat dit slechts anekdotisch is, of dat het

slechts in 1 op de 1.200 oob-controles misgaat (overigens zonder bronvermelding), maar is dat wel zo, of is dit feitelijk onjuist? En waarom zou je recente, schandelijke kwesties als Mitra en Pels Rijcken niet in de beoordeling meenemen?

Voorts schamper je over de accon avm-zaak. Maar het is niet alleen ernstig als binnen een accountantsorganisatie met drie verschillende sets cijfers wordt gewerkt (intern, voor de bank en een set voor commissarissen), minstens zo erg is dat juist de controlerend accountant kennelijk niets zag van de malversaties binnen accon. Zo erg zelfs, dat het voor de AFM aanleiding is om hier onderzoek naar te doen. Kortom: Niet louter voor de boulevardpers, de casus raakt door de betrokkenheid van twee kantoren het hart van de Nederlandse accountancy.

Al het voorgaande - uitgebreid aan de orde gesteld door de pers en (deels) door de tuchtrechter - tast het vertrouwen in accountants en het accountantsberoep aan. Zoals de 'gespleten tong' waarmee EY over de splitsing spreekt, dat vertrouwen bij een deel van de belanghebbenden van accountantsdiensten ook aantast. Reden waarom ik erover schrijf (net als de NBA-voorzitter in zijn meest recente column).

Tot slot de voor de accountancysector verantwoordelijke ministers:

- **Dijsselbloem:** Na het uitkomen van een kritisch AFM-rapport in september 2014, noemde deze minister het 'onacceptabel' dat bijna de helft van de getoetste dossiers onder de maat was. Hij zei: "We gaan nu op onze strepen staan. De kwaliteit moet nu snel omhoog."
- **Hoekstra:** tijdens de Accountantsdag 2018 sprak deze minister een kritische rede uit en stelde: "In het verleden is het namelijk te vaak fout gegaan. Te vaak stond de beroepsgroep in een negatief daglicht. Te vaak stonden accountants in het beklaagdenbankje. En te vaak gaf de rechter de eiser gelijk."
- **Kaag:** Naar aanleiding van de vierde voortgangsrapportage van de kwartiermakers ziet de minister (gelukkig!) positieve ontwikkelingen, maar stelt ook dat er meer nodig is om die te bestendigen: "Ik onderstreep dat alleen door verdere gezamenlijke inzet de kwaliteit van de wettelijke controles structureel kan worden verbeterd."

Gelukkig zijn er de afgelopen acht jaar door het beroep stappen vooruit gezet. Er is zeker verbetering zichtbaar, waaronder een in gang gezette cultuurverandering. Weliswaar primair afgedwongen door buitenstaanders - waaronder politiek, toezichthouders, media en een enkele kritische hoogleraar - maar toch: er is duidelijk beweging.

Kortom: de geschiedenis reikt de feiten aan die het noodzakelijk maken dat er maatregelen worden genomen om het vertrouwen te herstellen, de cultuur te veranderen en de kwaliteit te verhogen. Hetgeen je overigens niet zo simpel kan afdoen als 'betekenisloze termen'.

Niet omdat ik het zeg, maar omdat het wordt geobjectiveerd en onderschreven door diverse ministers van Financiën en tenminste een aantal belangrijke partijen binnen de sector (ja, ook door de NBA). Maar dus ook door uitspraken van onafhankelijke tuchtrechters alsmede commissies en toezichthouders die in meerdere landen tot soortgelijke bevindingen, probleemanalyses en maatregelen komen.

Wat mij betreft is het goed dat een website als accountant.nl ruimte laat aan een bonte diversiteit aan opinies, observaties en meningen. Het past bij een door mij graag gehanteerd adagium: Aan het botsen der meningen ontspringt de waarheid. Daarbij hoort dat we het niet altijd eens zijn en elkaar soms (intellectueel) uitdagen, daar kan de sector beter van worden. Dat de NBA ruimte biedt voor alle geluiden - ook de kritische geluiden over de NBA zelf - is eerder een teken van kracht dan van falen.

Marcel Pheijffer (1967) is hoogleraar Forensische Accountancy aan de universiteiten Nyenrode en Leiden.